

Sallamari Rantala

Miten ihmisen ja esineen suhde voidaan nähdä
sosiaalisena suhteena?

Opinnäytetyö (AMK)
Turun ammattikorkeakoulu
Kuvataide
2016

Sallamari Rantala

Miten ihmisen ja esineen suhde voidaan nähdä sosiaalisena suhteena?

Kirjallinen opinnäytetyöni pohjustaa taiteellisen opinnäytteeni sisältöjä. Kokoan yhteen sosiaalitieteissä ja filosofiassa esiintyviä teorioita, joiden mukaan aineellinen ympäristö on olennainen yhteisön, politiikan, talouden, kognition ja sosiaalisuuden rakennusaine. Esineympäristön muuttuessa myös ihmiselämä muuttuu.

Eri tieteissä on otettu esille kysymys sosiaalisuuden piirin laajentamisesta. Kysyn tekstissäni, mitä on sosiaalisuus ja minkä ihminen katsoo kuuluvan sosiaalisuuden piiriin. Lisäksi haluan työssäni kiusoitella ihmisen kieliperustaista subjektiutta ja esineympäristön kohtaamisen ongelmallisuutta.

Käymäni lähdeaineiston perusteella näyttää siltä, että ihmisen ja esineen suhdetta voidaan tarkastella sosiaalisena suhteena, vaikka näkökulma onkin epätavallinen. Lähteeni tuovat myös esille, että sosiaalista suhdetta voidaan pohtia eri näkökulmista: miten ihminen toimii esineen kanssa, ja millaisia tunteita tuo toiminta herättää. Voidaan jopa sanoa, että parhaimmillaan toiminta esineen kanssa herättää voimakkaita tunteita, kuten intohimoa tai haastaa ihmisen älyllisiin pohdintoihin. Tarkoitukseni on vilpittömästi pohtia, kokeilla ja spekuloida, sekä ehdottaa erilaisia ajatus- ja toimintatapoja.

Työssäni on myös vapaampaa tekstimateriaalia työn alla olevasta taiteellisesta opinnäytetyöstäni.

Asiasanat: sosiaalisuus, sosiaaliset taidot, vuorovaikutus, esineet, esineympäristö, puhuttelu, puhuttelemattomuus

Sallamari Rantala

How the relationship between human and human built objects can be seen as a social relationship?

My thesis work is a research about the contents of my artistic thesis. The text is a collection of theories found in social sciences and philosophy which share a thought that material surroundings is a constitutive building material of society, politics, economics, cognition and sociality. Built surroundings has an effect on the human life. In various scientific fields the questions about expanding the sphere of sociality has been brought into question. It has been realized that the relationship between human and built objects reaches specific forms which can be compared to relationships between humans.

In the text I ask what sociality is and what a human considers to belong to the sphere of sociality. The view of the text teases the human language based subjectivity and difficulty of face to face meeting with built surroundings. I base my text on the situation where a human has closed oneself inside one's own sphere of communication. However, the human capacity to build meaningful, social skills demanding relationships with built objects can be seen through creative and passionate activities with built objects.

My task is to sincerely scrutinize, experiment, speculate and suggest different attitudes and ways of acting.

In the thesis there is also text material from my in-progress artistic thesis.

Keywords: sociality, social skills, interaction, built objects, built environment, to address, to be unaddressed

Johdanto	7
Mitä tarkoitetaan esineellä?	13
Mitä on vuorovaikutus?	14
Ihminen ei halua nähdä esinettä	15
Sosiaalinen esine	17
Puhutteleeko kukaan tai mikään ihmistä?	19
Ihmisen intohimot	24
Vehkeilyä esineiden kanssa	25
Ihminen ei ole itsestään luova	26
Lopuksi	32
Lähteet	37
Sivujen 10–11 ja 30–31 lähteet	38
Tekstin kuvat ovat kirjoittajan puhelimella ottamia kuvia.	
Kuva 1. Desire.	16
Kuva 2. Osapuolet muuttuvat.	18
Kuva 3. Subjektit.	21
Kuva 4. Löydöt.	23
Kuva 5. Tarjottuja suuntia.	27

Johdanto

Kirjallisessa opinnäytetyössäni haluan kyseenalaistaa, mitä on sosiaalisuus ja tutkia, miten ihmisen ja esineen suhdetta voitaisiin tarkastella sosiaalisena suhteena. Tämä teksti on kokoelma sosiaalitieteissä ja filosofiassa esiintyviä teorioita, joiden mukaan aineellinen ympäristö on olennainen yhteiskunnan, kognition ja sosiaalisuuden rakennusaine. Esineympäristön muuttuessa myös ihmiselämä muuttuu (Kaplan 2004, 17). Eri tieteissä on otettu esille kysymys sosiaalisuuden piirin laajentamisesta. Nähdään, että ihmisen ja esineen välinen suhde saa muotoja, joita voidaan rinnasta ihmisten välisiin sosiaalisiin suhteisiin.

Tutkin työssäni tätä laajennettua sosiaalisuutta. Aiheeni on lähtöisin kiinnostuksestani ihmisen toimintaa, työkaluja ja psyykettä kohtaan. Tätä olen viime vuosina käsitellyt taiteellisessa työskentelyssäni teemallisesti työn ja työkalujen kautta.

Yhteiskunta on muuttunut sosiaalisesti vaativammaksi (Pelo 2011), ja ihminen käyttää sosiaalisten taitojen kehittämiseen paljon aikaa, rahaa ja energiaa. Tarkastelen työtäni tästä näkökulmasta leikitellen ajatuksella, että ihminen kehittäessään ihmissosiaalisuuttaan

on tehnyt itsestään esinesosiaalisesti jälkeenjääneen. Oireita esinesosiaalisesta jälkeenjääneisyydestä voi nähdä yhteiskunnan aineellisissa ongelmissa: saasteiden tai hiilidioksidipäästöjen hallitsemattomuudessa tai Suomessa metsien hakkuista johtuvan eliöstön monimuotoisuuden katoamisessa. Ihminen on sulkenut ei-ihmiset vastavuoroisuuden, välittämisen, myötäelämisen, pyyteettömyyden ja kunnioituksen ulkopuolelle.

Ihmisellä voi nähdä kuitenkin olevan kyky merkityksellisiin suhteisiin esineiden kanssa. Tätä tarkastelen intohimojen, luovuuden, taitteen ja sen tekemisen sanallistamisen ongelmallisuuden, sekä objektofilian eli esineisiin kohdistuvan seksuaalisuuden, kautta. Lopuksi kyseenalaistan ajatuksen, että yksilö omistaa luovuutensa.

Käytän hyväkseni ihmisen kehittämää sosiaalisuuden piiriin liittyvää sanastoa, ajatus- ja toimintatapoja, joita sovellan koskemaan esineitä. Ihmisellä on paljon oman lajinsa sisäistä ymmärrystä, tietoa ja taitoja sosiaalisuudesta. Tarkoitukseni on pohtia, miten näitä kokemuksia voisi käyttää hyväksi erilaisen esineiden ja esineympäristön suhtautumistavan löytämiseen.

Kursiivilla esiintyvät tekstipätkät ovat poimintoja kirjoista, artikkeleista ja internet-sivuilta, jotka käsittelevät sosiaalisuutta, sosiaalisia taitoja ja niissä esiintyviä ongelmia ihmisen yksityis- ja työelämässä. Poimintoja on hienovaraisesti muokattu osaksi taiteellista opinnäytetyötäni.

Yksi selitysmalli esinesosiaalisen kanssakäymisen ongelmien selittämiseksi on mielen teoria (Theory of Mind). Sen mukaan henkilöille ei ole kehittynyt kykyä ymmärtää esineen toisenlaista olemassaoloa. Tämä ilmenee kyvyttömyytenä asettua esineen asemaan ja ymmärtää tilanteita ei-ihmisten kautta. Kyseessä ajatellaan olevan kognitiivinen pulma, jota voidaan lievittää opettamalla esinesosiaalisia ja esinekommunikatiivisia taitoja. Opetusmenetelmänä käytetään käyttäytymisen muokkaamista mallin, vihjeiden ja palkitsemisen avulla. ¹

Kuten moni ihmisen käyttäytymiseen liittyvä asia, niin myös esinesosiaaliset taidot ovat kulttuuri- ja aikasidonnaisia. Monet sellaiset käyttäytymismallit, joita aikaisemmin arvostettiin, tuntuvat tänä päivänä oudoilta tai jopa naiiveilta (sopeutuvaisuus, ympäristön arvostus, ihmiskorostuksen välttäminen). Vaikka esinesosiaaliset taidot ovat aina aika- ja kulttuurisidonnaisia, voidaan kuitenkin löytää joitakin ajasta ja paikasta riippumattomia taitoja. ²

Nykyajan käsityksessä esinesosiaalisista taidoista on keskeistä se, että ihminen kykenee nopeasti solmimaan kontaktin hyvin erilaisiin esineisiin, käyttämään niitä ja olemaan luonteva esineiden kanssa. ³

Kiireinen elämäntyyli ja hektinen uran rakentaminen voivat peittää alleen kyvyttömyyden olla esineiden kanssa ja ahdistuksen, joka nousee emotionaalisen vuorovaikutuksen vaatimuksista. On helpompi selittää, että ei ennätä kuin että ei kykene. ⁴

Useiden esinesosiaalisten taitojen kehittyminen vaatii paljon aikaa ja vaivaa. ⁵

Mitä tarkoitetaan esineellä?

Esineen voisi määritellä siten, että se on ihmisen valmistama tai käyttöön ottama materiaallinen asia. Esineet ovat asuttavia, esineitä puetaan päälle, luetaan, esineillä tehdään töitä ja pidetään hauskaa, esineitä valmistetaan ja kulutetaan. Esineiksi voidaan katsoa työkalut, laitteet ja välineet. (Kaplan 2004, 17.)

Tässä kirjoituksessa esineeseen liittyy piirre, että ihminen toimii esineiden kanssa, esineiden vaikutuspiirissä. Tulen käyttämään esimerkkeinä pitkälle kehitettyjä esineitä kuten tietokonetta ja sähköä ja niiden verkostoja. Nämä esineet ovat mielestäni kiinnostavia niiden arkipäiväisyyden ja ihmiselle tälle ajalle välttämättömiksi koettujen ominaisuuksien takia. Lisäksi tietokone on kirjoittamiseni väline eli väline ajatteluni aineellistamiseen. Ihminen jakaa todellisuutensa tiiviisti näiden esineiden kanssa. Esineen käsitteeseen kuuluu myös ajatus ihmisen piirteestä olla työkalujen tekijä ja käyttäjä: esineiden tekijä ja käyttäjä (ks. esim. Malafouris 2013, 153–154).

Mitä on vuorovaikutus?

Vuorovaikutus voidaan määritellä niin, että se on kahden tai useamman toimijan tai tapahtuman välistä toimintaa erilaisissa ympäristöissä. Usein puhutaan sosiaalisesta vuorovaikutuksesta, joka keskittyy ihmisten väliin kanssakäymiseen, vaikutetuksi tulemisen ja ilmaisemisen erilaisiin tapoihin. (Joensuun Yliopisto 2006.) Vuorovaikutusta tutkitaan kuitenkin myös biologiassa kaikkien lajien välisten vuorovaikutussuhteiden kautta, ja fysiikassa, jossa tutkitaan eri kappaleiden välillä vaikuttavien voimien vuorovaikutusta, kuten alkuainehiukkasten käyttäytymistä. Viime vuosina noussut monitieteinen suuntaus uusmaterialismi tarkastelee vuorovaikutusta usein sekoittamalla näitä kaikkia eri tieteiden näkökulmia. Tämän kirjoituksen pohdinnat pohjautuvatkin muutamiin uusmaterialistisiin ajatuksiin, jotka korostavat aineen toimijuutta, mutta käsittelevät aihetta ihmissosiaalisen vuorovaikutuksen termistöstä ja tavoista käsin.

Sosiaalisen vuorovaikutuksen alakäsitteisiin kuuluvat muun muassa sosiaaliset suhteet ja sosiaaliset taidot. Sosiaalisuus on tarvetta tai halua olla toisten ihmisten seurassa. Sosiaalisuus ei kuitenkaan liity juuri millään tavalla sosiaalisiin taitoihin, vaan taitoihin täytyy harjaantua. Sosiaalisia taitoja ovat sosiaalisesti hyväksytyt käyttäytyminen ja taitoa ottaa toinen ihminen huomioon, kuten kuunteleminen, auttaminen ja viestintätaidot. (Keltikangas-Järvinen 2010, 17–18.)

Vuorovaikutukseen kuuluu viestintä, jolla tarkoitetaan sanallista tai sanatonta viestintää. Viestintä on tapahtuma, johon katsotaan kuuluvan viestin lähettäjä, välittäjä ja vastaanottaja, sekä ympäristö ja tilanne, missä viestintä tapahtuu. (Joensuun Yliopisto 2006.) Se, että viestintään kuuluvat rakenteet tai elementit ovat kunnossa tai että viestintä on tehokasta, ei vielä tarkoita, että viestijällä olisi hyvät vuorovaikutustaidot. Hyvä vuorovaikutus on jotakin enemmän. Jotta viestintä rakentaa hyvää

vuorovaikutusta, viestijän pitää osata luoda sellaista sosiaalista suhdetta viestin vastaanottajaan, että tämä haluaa ottaa viestin vastaan ja vuorostaan lähettää oman viestin eteenpäin. Vuorovaikutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin kuuluu paljon käsityksiä toiminnan moraalisuudesta ja eettisyydestä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 23–24.)

Ihminen ei halua nähdä esinettä

Ihmiselämä muuttuu, kun se mukautuu esineisiin, laitteisiin, teknologiaan ja niiden käyttöön liittyviin tapoihin. Don Ihde (2004) on tutkinut ihmiselämän muutosta teknologian ja ruumiin suhteen kautta esseessään ”A Phenomenology of Technics”. Ihde kuvailee, kuinka teknologia onnistuneen kehityksen kautta tulee osaksi ruumista.

Tietokoneen käyttö vaatii usean asian opiskelua, kuten valmistajan erilaisten käyttöjärjestelmien ja ohjelmien opettelua, sekä näppäinten käyttöä. Kun käyttö on opittu neurologisesti ja motorisesti, ei tietokonetta itseään tarvi huomioida, vaan laite otetaan käyttöön ja haluttu toiminta tapahtuu kuin itsestään. Tietokone tulee ruumiin jatkeeksi. Tietokoneen käyttö kasvattaa ruumiin kykyä ja laajentaa sen rajoja: ihminen voi olla internetin kautta yhteydessä fyysisesti ulottumattomissa olevaan ihmiseen, eikä henkilön tarvitse muistaa muistikorteille tai tietokonehalleihin säilöttyä dataa. Näppäin- ja merkkiyhdistelmä johdattaa muistoon ja tietoon. Ihmisen kapasiteetti kasvaa ruumiin jatkeen myötä.

Samana tapauksen toinen puoli on, että ruumis mukautuu esineen ominaisuuksiin. Tietokoneen muodon, pintojen ja näytön ominaisuudet määrittelevät ihmisen käsien ja sormien liikkeet. Myös niskan ja katseen asennot ovat uniikkeja ja eri välineiden kanssa omanlaisia. Tietokonetta käyttäessään ihminen myös hyväksyy ruumistaan hyvin rasittavan toimintatavan: hän kohdistaa katseensa pitkiksikin ajoiksi näyttöön, jol-

Kuva 1. Desire.

loin vain silmät ja sormet toimivat aktiivisesti, kun muu ruumis jää pitkäksi aikaa staattiseksi, liikkumattomaksi ja käyttämättömäksi. Teknologian käyttäminen Ihden mukaan aina laajentaa kokemus- ja toimintamaailmaa, mutta samalla rajaa ja supistaa toisia aisteja ja toimintamahdollisuuksia. (Ihde 2004, 140.)

Ihde (2004, 139–140) muotoilee ajatuksen ihmisen kaksiosaisesta halusta (desire) teknologiaa kohtaan. Ensimmäisessä halussa ihminen haluaa tehdä teknologiasta osaksi itseä, minä-ruumista. Halu pyrkii siihen, että teknologia sulautuu ruumiiseen ja muuttuu luonnolliseksi ruumiin osaksi, ikään kuin teknologiaa ei koskaan olisi ollutkaan. Tämän halun päämäärä on, että jäljelle jää vain minä, ruumis ja kokevat aistit. (Kuva 1.)

Toisessa halussa ihminen haluaa muutoksen ruumiin suorituskyvyssä, jonka teknologia tekee mahdolliseksi. Halu nopeuteen, tarkkuuteen, ajattomuuteen ja paikattomuuteen voidaan ratkaista teknologisilla esineillä. Juomapullon kantaminen mukana tekee ihmisen hetkeksi riippumattomaksi vedestä. Tämä kykyjen laajentuminen kuitenkin halutaan niin, että teknologia ei ole tiellä, vaan pikemminkin luonnollinen osa ruumista, on kuin teknologiaa ei olisikaan.

Juomapullossa on käden puristusotteeseen sopiva muotoilu ja tilavuus, joka ei lisää liikaa painolastia. Esineiden antamista voimista ja kyvyistä tulee normaali osa omia taitoja ja kykyjä. Ihden mukaan kummatkin halut salaa kieltävät sen, mitä teknologia ja esine kuitenkin lopulta on: ainetta ja ei-ihmistä. (Ihde 2004, 139–140.)

Sosiaalinen esine

Moderni jälkiteollinen yhteiskunta on painottunut arvioimaan esineitä niiden käyttö- ja hyötyarvon sekä tarpeellisuuden perusteella. Esineobjekti asetetaan asemaan, josta sitä katsotaan aina vähäpätöisempänä ihmissubjektin vieressä. Subjekti-objekti -asetelman on yhteiskuntatieteissä todettu synnyttävän hierarkisia kahtiajakoja. Asetelmaa on nähty tarpeelliseksi määritellä uudelleen, mistä on lähtenyt tarve tuoda esineet osaksi sosiaalitieteitä. (Kalanti 2009, 47.)

Yhteiskuntateorioissa on ollut pitkään vallalla ajatus, että materiaaliset esineet ja fyysiset ympäristöt ovat toimineet pääasiassa ihmisen sosiaalisen toiminnan kehyksinä. On nähty, että kun sosiaaliset tavat ja prosessit ovat syntyneet ja muovautuneet, on niiden kohtalo irrota ympäristöstään itsenäisiksi. Tällaisen näkökulman mukaan aineellinen ympäristö on massaa, joka on sosiaalisten suhteiden, voimien ja toiminnan muokkauksen kohteena. Sosiaalisuus nähdään aineellisesta riippumattomana, itsenäisenä voimana, joka lopulta vaikuttaa aineelliseen. (Kalanti 2009, 44.)

Aine sosiaalisen ulkopuolella on ”luontoa, joka voi yhteiskunnallistua vain tavaroitumalla tai välineistymällä. Tavaroitunut luonto on luonnonvaroja, maaomistuksia, tuotantopääomaa ja taloudellisia hyödykkeitä”. (Kalanti 2009, 44.) Ihmisten ja esineiden suhteet kavennetaan tyypillisesti hyöty- tai välineelliseksi suhteeksi. Timo Kalanti esittelee Daniel Millerin ehdotuksen ihmisen ja esineen suhteen uudelleenmuotoilulle. Millerin mukaan esineet pitäisi nähdä objek-

tivikaation kautta. Tällä Miller viittaa siihen, että kaikella ilmaisulla on aineellinen perusta: ääni syntyy äänihuulien kautta, tuotettu sähkö pitää yllä tietokonetta, likaantuneet vaatteet pestään, autolla ajetaan kotiin. Tässä ajattelutavassa esineet ovat ihmisten rinnalla osana sosiaalisia suhteita ja toimintaa. Sosiaalisuuden ei siis nähdä tapahtuvan vain ihmisten, vaan myös esineiden välillä. Esimerkiksi ihmisen ympäristö voidaan nähdä muodostuvan ihmissuhteista, mutta objektivikaation kautta ympäristö näyttäytyy aineellisena, esineistä rakentuneena. (Kalanti 2009, 44.) Ihminen, tunteistaan ja ajatuksistaan huolimatta on aina fyysisessä paikassa tai sidottu siihen olemassaolevana ruumiina tai vaikka aineenvaihduntansa kiertona.

Kuva 2. Osapuolet muuttuvat.

Sosiologi Bruno Latour on kehittänyt esineiden sosiologiaa ja hänen tutkimuksissaan korostuu ajatus objektien aktiivisuudesta. Latourin mukaan objektien ja subjektien välillä tapahtuu symmetristä vastavuoroisuutta, ja tapahtumassa kumpikin osapuoli muuttuu. Subjektit ja objektit liittyvät toiminnassaan yhteen ja muodostavat valtavia monitasoisia ja monisuuntaisia jatkumoa. Tästä seuraa, että on varsin epämääräistä ja epämielekästä määritellä toimijoiden subjekti- tai objekti- (Kalanti 2009, 48–49.) Mikä tai kuka on toimija ja toiminnan kohde: tietokonetta ylläpitävä sähkö vai ihmisen intentiot tietokoneen kanssa, vesilämmöllä lämmitetty huone vai tuntikausia lihaslevossa istuva ihminen, liikkuva auto vai pysäyttävä rakennuksen kulma (kuva 2). Subjektin ja objektin käsitteet alkavat hävitä. Näiden pohdintojen ytimenä voi nähdä olevan kysymys, kuka on aktiivinen ja passiivinen, ja kyseenalaistaa, kuka voi määritellä, kellä on ”oikeus” toimia ja vaikuttaa.

Puhutteleeko mikään tai kukaan ihmistä?

Biosemiotietokko Riin Magnus (2012) käsittelee esseessään ”How did man become unaddressed?” ihmisen vaikeutta viestiä. Biosemiotietikka on semiotiikan haara ja tutkii organismien välistä viestintää ja vuorovaikutusta. Magnusin mukaan ihminen on itse tullut rajanneeksi viestintänsä muotoja ja piiriä: ihmisestä on tullut olento, jota kukaan ei puhuttele. Magnus viittaa puhuttelemattomuudella tilanteeseen, jossa ihmisestä on tullut omien viestiensä lähde ja myös lopullinen viestiensä vastaanottaja. Kuten tämäkin kirjoitus, jossa aiheena ovat esineet, joista kirjoitan ihmisenä ihmisille.

Magnus pohjaa esseensä kahteen ontologiseen lähtökohtaan: 1. jokaisella olennolla on vaikuttava ja ilmaiseva puoli ja 2) jokainen olento on samaan aikaan sekä subjekti että objekti. Vaikuttava puoli aistii objekteja ja ympäristöä, vaikuttuja on havaintija ja kokija, ob-

jektin asemassa. Ilmaisullinen puoli taas viestii, lähettää merkkejä toisille objekteille ja ympäristölle, toimii ja vaikuttaa, jolloin se on subjekti. (Magnus, 2012, 157–158.) Karoliina Lummaa (2014) kiteyttää Magnusin ajatuksen: ”on toisin sanoen kyettävä lähettämään ja vastaanottamaan viestejä sekä sisäistettävä oman toiminnan ja toisen kohteena olemisen mahdollisuus”. (Lummaa 2014, 268.) Biologisesti tämä on suhteessa siihen, miten olento selviää ravinnonsaannista, saalistetukselta ja kuinka se yleisesti kykenee toimimaan ympäristössään.

Magnus väittää, että yllämainitut kommunikaation lähtökohdat ihminen on hajottanut. Magnus esittää ongelmaksi yleisen käsityksen, jonka mukaan kieli nähdään yksilön pääasiallisena kokemisen ja ajattelun välineenä. Tämä johtaa siihen, että ihminen on kielensä vankilassa, eikä pääse sen ulkopuolelle. Magnusin mukaan puhuttelemattomuuden kokemus on modernin ihmisen ominaisuus, jossa yksilösubjektin kielellinen erityislaatuus erottaa hänet ei-ihmis-ympäristöstään. Ihminen on tehnyt kieleen ja käsitteisiin perustavasta maailmastaan kehän, jossa viesti kiertää vain ihmiseltä ihmisille.

Se, että viestintä on kielen hallitsemaa, on surkastuttanut vuorovai-
kutusta ja rajannut viestinnän yhden lajin väliseksi tapahtumaksi. Tätä Magnus kutsuu antropologiseksi singulariteetiksi. Puhuttelu eli viestiminen ja viestin vastaanottaminen nähdään tässä kontekstissa ensisijaisena, alkuperäisenä ja luonnollisena tilana, josta ihminen on eriytynyt. (Magnus 2012, 160–161.) Magnusin mukaan puhuttelu on kehittynyt sen vuoksi, että olento voi kohdata toisen olennon. Jos toinen olento dominoi tilannetta, toisen merkitys vähenee tai siltä riistetään kyky havaita merkityksiä. Magnusin mukaan tästä seuraa semioottinen jälkeenjääneisyys, eli olento ei enää osaa vastaanottaa tai vaikuttaa toisten olentojen signaaleista. Esimerkkinä tästä voisi olla metsästys, missä käy ilmi eläimen ”typeryys” jäädä teknologisesti kehitettyjen aseiden armoille. (Magnus 2012, 159.) Jälkeenjääneisyys kohdistuu myös dominoivaan, joka surkastuttaessaan toisen

olennon merkitystä, surkastuttaa lopulta omaa ymmärrystään toisesta.

Sovellan ehkä sopimattomasti Magnusin ajatuksia ja sisällytän näkökulmaan mukaan esineet. Magnusin ajatus puhuttelemattomuudesta tuo ilmi ihmisen yleisen piirteen pitää omaa kielellisyyt-

Kuva 3. Subjektit.

tään ja älyllisyyttään erityislaatuksena (kuva 3). Erityisyys sulkee muut-kuin-ihmiset ihmisen ulkopuolelle, olivatpa ne sitten orgaanisia tai ei-orgaanisia. Semioottisen jälkeenjääneisyyden voisi nähdä olevan ilmiö. Muoviesineiden aineellisuuden, historioiden ja niiden tuomien aineellisten merkitysten surkastuttaminen, hiljentäminen

käyttöesineiksi voisi käydä esimerkistä semioottisesta jälkeenjäneisyydestä. Karoliina Lummaa tiivistää ajatuksen seuraavasti: ”Jos havaintokykymme ja ajattelumme, kokemisen tapamme ja kommunikointikeinomme ymmärretään kaikki riippuvaiseksi kielestä tai kielellis-käsitteellisistä rakenteista, yhteisymmärrys vieralajisten olentojen kanssa näyttäytyy mahdottomana” (Lummaa 2014, 270).

Teknologian avulla ihminen on edistänyt kykyään vastaanottaa viestejä ja on merkittävästi monipuolistanut viestintänsä ja ilmaisunsa tapoja. Magnusin mukaan viestintä kuitenkin jää ontoiksi, sillä viestien vastaanottaminen ja lähettäminen alkuperäisesti olisi organisi- sidonnainen. (Magnus 2012, 160.)

Esineisiin liittyvä viestinnän ontous tulee ehkä näkyviin esineiden olemassaolon piilottamisena. Tämän voi nähdä johtuvan ihmisen pyrkimyksestä antaa esineille merkityksiä. Esineiden merkityksellistäminen on ihmisten väliselle kielelliselle viestinnälle välttämätömyys. John Fiske toteaa kirjassaan ”Merkkien kieli” (1992), että merkitykset eivät ole jotain ehdotonta tai lukkoonlyötyjä käsitteitä (Fiske 1992, 69), mutta ovat vahvasti osana ihmisen toimintaa ja linkittyneitä ihmisen historiallisuuteen, kulttuuriin ja yksittäisiin tilanteisiin. Kun ihminen merkityksellistää esineitä, eli antaa niille ihmisen kulttuurista lähtöisin olevia piirteitä ja arvoja ihminen tulee piilottaneeksi esineiden ihmisestä riippumattoman olemassaolon merkityksien takana. (Fiske 1992, 117–119.) Muovipullo on etiketistään, muotoilustaan, hinnastaan tai markkinoidusta sisällöstään huolimatta ainakin öljyjohdannainen, tapahtumaketjujen ja uniikin historiansa olento.

Ihmisellä on länsimaisessa kulttuurissa tapana antaa esineille merkitys toimia välineinä subjektiruumiin päämäärien saavuttamisessa. (Kalanti 2009, 53.) Tällaisessa tilanteessa väline jää päämäärän varjoon ja jää huomiotta: esineen vieras puoli rutistetaan ihmisen kulttuurin muottiin. Louisiana Channelin julkaisemassa Daniel Richterin haastattelussa (2016) taiteilijaa kuvaillaan sukupolvensa

yhdeksi tärkeimmistä taidemaalareista. Richter vastaa kysymykseen, miksi hän maalaa: ”yksi asia on... että, se on helpoin tapa tehdä. Että, et tarvitse... tarvitset vain aivot, käden, paperin ja... siveltimen... tai kankaan. Joten se on helposti saatavilla”. Taiteilijan puheen perusteella syntyy mielikuva, että taidetarvikkeet ovat helposti saatavilla, ja tämä helppous on kyseessäolevan taiteilijan yksi syy tehdä juuri maalausta. Taidetarvikkeille on annettu merkitys, että ne ovat olemassa valmiina taiteilijalle, joka on valmiina toimimaan ammatissaan.

Arkeologisissa kaivauksissa löytyy valtavasti esineitä, joiden käyttötarkoitusten määrittelyä kiistellään (kuva 4). ”Löydetyt” esi-

Kuva 4. Löydöt.

neet ovat kuitenkin olleet olemassa kaikenkirjavan maa-aineksen kanssa ilman kulttuurillisia määritelmiä. Vieraus voidaan joskus nähdä myös joissakin nykyteknologian esinejoukkioissa tai ei-ihmisessä, kuten tuulen muuntumisessa sähköksi ja käyttöön tai datan olemassaolossa ja sen liikkumisessa ja jakautumisessa laitteesta toiseen. Timo Kalanti mainitsee mahdolliseksi vieraaksi myös tilal-

lis-materiaaliset taideinstallaatiot, joissa esineiden nimeäminen ja tulkitseminen on häilyvää, lukkoon lyömätöntä ja ei-ehdotonta. Käsitteellisestä ja kielellisestä epämääräisyydestään huolimatta samat taide-esineet ovat äärimmäisen aineellisia ja olemassaolevia. Kalanti toteaa, että ”on varmaa, että ne ovat, samalla kun on äärettömän epävarmaa, mitä ne ovat tai mitä ne merkitsevät”. (Kalanti 2009, 54.) Taideteos havaitaan, ennen kuin siitä saadaan kasaan tulkinta, joka on myös todisteena esineen omalakisesta olemassaolosta.

Ihmisen intohimot

Ihminen voi kokea esineitä kohtaan tunteita, joiden yleensä ajatellaan kuuluvan vain ihmisten välisiin, intiimeihin suhteisiin, kirjoittaa Meri Lähteenoksa *Autismi-lehdessä* (3/2016) julkaistussa artikkelissaan. Lähteenoksa kyseenalaistaa näin sosiaalisuuden käsitteen ja kertoo esimerkkejä ihmisten kokemuksista, miten nämä ovat solmineet merkityksellisen ja emotionaalisen suhteen esineeseen. Esimerkit osoittavat, että ihmisen sosiaalisuuden rajat ovat häilyvät ja sosiaalisuuden käsite itsessään on epämääräinen.

Ihmistä, jolla on taipumus muodostaa rakkaussuhde esineen kanssa kutsutaan objektofiiliksi ja suuntautumista objektofiiliaksi (engl. Objektum sexual, OS). OS-henkilöt kokevat olevansa tasa-arvoisessa rakkaussuhteessa kahden erilaisen olemassaolomuodon välillä, eivätkä siten salli suhteensa sisältävän fetisistisiä, esinettä esineellistäviä ja hyväksikäytettäviä piirteitä. Objektofiilin rakastettu voi olla silta, sähköpylväs, Berliinin muuri, auto, pölynimuri, fossiili, puu kuten myös tilat, kuten keittiö tai kirkko. OS-henkilöt kuvailevat suhteen pohjautuvan syväälle aistiviestimiselle. Seksuaalivähemmistöjen asemaa ajava ja tukeva järjestö Seta ei kuitenkaan ole sisällyttänyt objektofiliaa toimintaansa. (Lähteenoksa 2016, 28–30.)

Objektofiliaa pyritään pääasiallisesti selittämään neurologisina häi-

riöinä, asperger tai autismitaipumuksina. On myös melko tavanomaista esittää ajatus, että jotain epäsuotuisaa on tapahtunut raskauden aikana tai henkilön aikaisemmassa elämässä on tapahtunut jotain traumatisoivaa, joka estää tavanmukaisen ihmisvuorovaikutuksen ja korvautuu esinevuorovaikutuksella, mikä tulee ilmi objektofiliaa käsittelevässä dokumenttielokuvassa ”Married to the Eiffel Tower” (2008).

Lähteenoksan mukaan objekti- tai esinerakkaus on mahdollisesti hyvin samankaltaista kuin neurotyypillisten (neurologisesti ”terveiden”) tuttu intohimon tunne esimerkiksi matematiikkaan, väreihin, kieleen tai taiteen tekemiseen. Näiden toimintojen piiriin kuuluviin esineisiin ja käsitteisiin solmitaan yleensä poikkeuksellisen merkityksellisiä suhteita: ”rakastuminen mielletään kuitenkin usein nerokkuudeksi eikä hurmahenkistä suhtautumista vaikkapa omaan keksijätööhön mielletä kovin helposti rakkaussuhteeksi. --- Tunnekokemukset ovat kuitenkin hyvin paljon sukua toisilleen ja omistautuminen vaikkapa matemaattisen arvoituksen ratkaisemiselle tai täydellisen sinisen löytämiselle on yhtä syvää, jopa intohimoista yhtymistä ja yhdeksi tulemistä. Ero nerokkuuden ja seksuaalisuuden välillä lienee veteen piirretty viiva.” (Lähteenoksa 2016, 29–30.)

Vehkeilyä esineiden kanssa

Ihmisellä on tarve selittää toiselle ihmiselle vuorovaikutuksestaan esineiden parissa, esittää Siukonen kirjassaan ”Vasara ja hiljaisuus -lyhyt johdatus työkalujen historiaan”. Siukonen (2011) kuvaa ei-sannallista viestintää kuvanveistäjä Constantin Brancusin kautta, joka on kuuluisa siitä, että hän kieltäytyi sanallistamasta töitään ja koki jopa aggressiota sanoja kohtaan. Kuitenkin Brancusi tunnetaan valokuvistaan, jotka ovat tarkasti rakennettuja otoksia taiteilijan työskentelystä. Brancusi antoi kuvien, inhimillistetysti sanoen, puhua.

Kuvanveistäjien hiljaisuutta voisi sanoa sosiaalisuudeksi esineiden

kanssa. Siukosen kirjoituksen voisi nähdä jokinlaisena anteeksi-
pyyntönä hiljaisuudesta ja sanallisesta vaikenemisesta, ikään kuin
selityksenä, että esineiden kanssa asiat ovat hyvin. Vaikka Brancusin
valokuvien katsoja ei pyri niinkään määrittelemään esineiden ole-
massaoloa, niin kuitenkin hänellä on selvästi tunnistettava vaatimus
ja pyrkimys selittää, miten ihminen toimii ja jopa vehkeilee esinei-
den kanssa. Katselijan suivaantuminen on odotettavaa, kun sanaa ei
saada taiteilijan suusta.

Siukonen toteaa sanattomuuden olevan ihmisen itsenäisyyden julis-
tus (Siukonen 2011, 60). Itsenäisyys ihmisen kielestä, mutta kohti ai-
neellista kumppanuutta. Työskentelyssä voi olla ajattelua, jossa ei ole
sanoja tai jota voisi lopullisesti selittää tai kertoa eteenpäin. Tämän-
kaltaisen kielettömän toiminnan voisi nähdä yhtenä sosiaalisuuden
piirteenä esineiden kanssa. Vaikka sosiaalisuudesta vallitsee sanal-
linen tietämättömyys, ei sen tarvitse tarkoittaa tietämättömyyttä tai
ymmärtämättömyyttä muilla viestimisen tai aistien tasoilla.

Ihminen ei ole itsestään luova

Vaikka ihminen olisikin sulkenut ei-ihmisen viestit ympäriltään, se
ei tarkoita, etteikö ihmisellä olisi kykyä olla yhteydessä ympäristöön
ja esineisiin. Arkeologi Lambros Malafouris (2013) tutkii laajenne-
tun kognition käsitettä evoluution, biologian, yhteiskuntatieteiden ja
fenomenologian kautta. Malafouris esittää tarkennuksia ajatukseen,
että ihminen on koko ajan luonnollisesti vastavuoroisessa suhteessa
esineisiin ja monimuotoiseen ympäristöönsä. Kiven muokkaaminen
kirveeksi, kirveen käyttöönotto ja siitä auheutuneet aineelliset muu-
tokset (kuten ympäristön puut, ruumiin lihakset) ovat muokanneet
ihmisen mieltä ja siten kehittänyt kulttuuria aineellisten esineiden
tarjoamiin suuntiin (kuva 5). Malafouriksen mukaan muodostam-
me löydettyjen artifaktien, esineiden, kautta kuvaa ihmisen käyttäy-
misestä, tavoista, tunteista ja sosiaalisista suhteista jopa esi-his-

toriallisilta ajoilta. Esineiden kautta aikaisempien yhteiskuntien ja
yksilöiden, ei vain aineellisen todellisuuden ymmärtämiseen, mutta
myös henkisen, emotionaalisen ja älyllisen maailman kartoittami-
seen. Löydettyjen artifaktien ominaisuuksista, kuten muodoista,
materiaaleista, väreistä ja kuvista tulkitaan aikaisempien yhteisöjen
kulttuurillisia mieltymyksiä, saavutuksia ja ihmisen luovuutta.

Malafouris haluaa päästä eroon minuuden, luovuuden ja aineelli-
sen todellisuuden eroista. (Malafouris 2013, 204–206). Minuuden
toimijuus, intentionaalisuus ja luovuus nähdään usein eristettyinä,
yksilön ja mielen omistamiksi taidoiksi, jonka kautta aineellisen

Kuva 5. Tarjottuja suuntia.

toimijuutta vähätellään. Malafouriksen näkökulmasta luovuuden ja
toteuttamisen tila on ennemminkin luovaa aineellista sitoutumista
henkilön ja esineen välillä.

Kun ihminen hallitsee esineen käytön, ruumiin ja esineen yhteis-
toiminnasta voi tulla tiedostamatonta ja automaattista. Jos ihminen
toimii automaattisesti, ilman että henkilö on tietoinen toiminnas-
taan, ei voida enää kyseenalaistamatta puhua, kuka on tapahtuman
tekijä tai kuka hallitsee tilannetta. (Malafouris 2013, 224–225.) Voin

siis ajatella Malafourisin ajatusta seuraten, että kirjoitukseni on riippuvainen ja yhteenpunoutunut tietokoneen ja sen sähköaineenvaihdunnan kanssa ja päinvastoin. Näitä kirjainmerkkejä ei ole olemassa ennen näppäinten näppäilyä tai niitä ei ilmaannu lisää poistuttuani tietokoneen, pöydän ja tuolin vaikutuksien piiristä. Luovuuden ainekset ovat kirjoittamisen tapahtumassa, jolloin luovasta prosessista tulee aineiden sidoksia (yksinkertaisimmillaan sormet ja näppäimet tai sähkö ja aivon sähköimpulssit). Dynaaminen virta orgaanisesta ei-orgaaniseen voidaan ymmärtää uutena ja yllättävänä aineksien sekoituksena. Ongelmana perinteisessä yksilön luovuuden ajatuksessa on sen takertuminen ennakko-oletuksiin syy-seuraus-suh-teista ja toimijuuden hierarkioihin. ”Minä tein tämän kirjoituksen” tai ”ihminen loi tietokoneen” -tilannetta ei ole kuin yleistyksenä ja näennäisen suljetussa ihmisten välisessä todellisuudessa. Ajatusta, että ”minä” tai ”ihminen” on ainoa toimija, voi verrata tilanteeseen, jossa ihmisryhmän välisen keskustelun jälkeen yksi henkilöistä on sitä mieltä, että hän yksin loi keskustelun.

Länsimainen elämäntyyli vaikeuttaa esinenarsismin tunnistamista, jopa tukee pitkälle esinenarsistista luonnevauriota. Voidaan luetella suuri joukko narsismin tunnusmerkkejä, jotka ovatkin nyky-yhteiskunnassa saaneet positiivisen merkityksen. Henkilöllä pidetään riippumattomuutta esineistä itsenäisyyden osoituksena, kun kiintymyksen pitäisi ilmetä riippuvuutena ja erilleen jäämisen pelkona. Oikeiden esinesosiaalisten taitojen sijasta korostetaan nykyään selviytymistä ja pärjäämistä jo ihmisen ensimmäisistä vuosista lähtien, ja keinot saattavat olla niitä, jotka aiemmin katsottiin esinenarsismin käyttövoimaksi. Esineisiin liittyvää tunneköyhyyttä saatetaan pitää vahvuutena ja kyvyttömyyttä esinesuhteisiin itsenäisyytenä ja itsensä toteuttamisena. Kyvyttömyys tuntea häpeää omituisista toilailuistaan luetaan riippumattomuudeksi ja rohkeudeksi. ⁶

Aggressio on monessa tilanteessa oikeasti kaikkein tehokkain keino, kun taas esinesosiaalisesti rakentava käytös vie päämäärään huomattavasti hitaammin ja joskus ei ollenkaan. ⁷

Jos työpaikalla sallitaan esineaggressiivinen ja epäsolidaarinen käytös esineitä kohtaan, tulee siitä nopeasti yleinen toimintamalli. Tämä ei tarkoita, että ihminen olisi luonnostaan esineitä kohtaan aggressiivinen, vaan sitä, että aggressio on oikeasti helppo ja tehokas ongelmanratkaisumalli. Turvautuminen aggressioon on usein hetkellisesti tehokkaampaa kuin esinesosiaalinen käytös, ja aggressiivisen ilmapiirin haitat tulevat näkyviin vasta viiveellä. ⁸

Lopuksi

Edellisten pohdintojen perusteella voidaan todeta, että on mahdollista pohtia vakavasti, mitä on sosiaalisuus, onko sosiaalisuus vain ihmiselle tehty käsite ja mitkä asiat kuuluvat sosiaalisuuden piiriin.

Ei yleensä nähdä sopivana tutustumatta toiseen ihmiseen ennakokäsittää tämä elämellisenä, oppimattomana tai väkivaltaisena. Tämä tapa, joka esineellistää toisen, voidaan soveltaa tilanteeseen, jossa ihminen antaa merkityksen esimerkiksi lentokoneelle sen markkinoitujen mahdollisuuksien, yhtiön maineen tai kehittyneen teknologian perusteella. Kummassakaan tapauksessa ei haluta nähdä, mitä toinen on, vaan annetaan ennakokäsitysten ja kulttuuristen merkitysten määrittellä toisen olemus. Ajatuksia sosiaalisuudesta esineiden kanssa ei ole tarkoitus käyttää ihmisen esineellistämiseen, ja ihmisen ”alentamiseen” esineen asemaan, vaan ennemminkin nostaa esineet sille tasolle, jolle ihminen on itsensä erityislaatuisten ajatuksen johdosta asettanut.

Mistä yhteisö kokonaisuudessaan koostuu? Serenella Iovino ja Serpil Oppermann (2012) tutkivat artikkelissaan mahdollisia narratiivien muotoja. He rinnastavat, että ihmisen suhde aineelliseen on kuin sukupuu. Sukupuun ja sukuuuttelun laajentaminen heidän mukaansa rikastuttaisi ihmisen itsestään kertomia tarinoita aineellisten muotojen kautta tulevilla merkityksillä. Esineet, jotka ovat osa elämää tai olennainen osa olemassaoloa, voitaisiin nähdä perhesuhteina aineellisessa todellisuudessa.

Ihminen ja esine ovat erilaisia. Esineiden yhdeksi ominaisuudeksi voidaan mainita niiden suhteellinen pysyvyys verrattuna ihmiseen. (Kalanti 2009, 21) Ihmisen vaikeus ymmärtää esineitä voisi nähdä johtuvan siitä, että ihminen ei usein välittömästi kykene tunnistamaan esineiden toimintaa niiden erilaisen molekyyliaineenvaih-

dunnan ja aikakäsityksen takia. Esine liikkuu, muuttuu ja vanhenee eri ajassa kuin ihminen. Kuitenkin, esineillä voidaan nähdä olevan usein ihmismäiseksi tyypillisesti luonnehdittuja piirteitä, kuten toiminnallisuus, muutoksellisuus, yllätyksellisyys tai reagoiminen. Sähköjohdon liittäminen virtalähteeseen sinkauttaa pakenevia kipinöitä, öljy haluaa norua pienen pienestä halkeamasta asfaltille, saariston rantakalliot kuluvat öljytehoisen risteilyaluksen kulkiessa reilusti yli kahdeksan solmun tuntivauhdilla niiden ohi. Ja toisin päin, kun rantakallioiden tukeva olemassaolo vaikuttaa risteilyaluksen kulkureittiin jättämättä sille juuri valinnanvaraa lukemattomien pienten saarien labyrintissa. Ihminen ja esine toiminnallaan vaikuttavat toisiinsa.

On ongelma, että ihmisen merkitykselliset suhteet esineiden kanssa nähdään sisäänpäin- ja itseenkääntyneenä toimintana, ja varsin usein myös patologisena kykenemättömyytenä sitoa suhteita ihmisten kanssa. Oli kyse sitten kaikentyyppisestä nikkaroimisesta, intohimoisesta koodaamisesta tai tuntien metsäkävelyistä. Iovino ja Oppermann haluavat esittää kysymyksen toisin päin, kohti kulttuuria, jolla heidän näkemyksensä mukaan on ”patologinen kykenemättömyys nähdä yhteyksiä” aineellisen todellisuuden ja ihmisen välillä. (Iovino & Oppermann, Estok 2012.)

On syytä jatkaa tutkimista, mitä tämä sosiaalisuus lopulta on ja voisi olla. Sosiaalisuutta esineiden kanssa voisi tutkia ihmisten välisen sanattoman viestinnän tapojen kautta. Valtaosa ihmisen kommunikaatiosta on ilmeiden, katseiden, eleiden, liikkeiden, asentojen, äänen painojen, voimakkuuksien ja kosketuksen havaitsemista, yleisesti sanottuna, aistimista. Sosiaaliseen viestintään kuuluu myös tilaan liittyvien välimatkojen ja tilan hallinta. Voisi kysyä, kuinka paljon edessä oleva tietokoneeni ottaa tilaa huoneessa ja tilanteessa. Pistorasiat, piilotetut maadoitukset ja johtoviidakot, jotka jatkuvat koko kaupunkirakenteeseen ja siitä ulos, tietokoneen humina, valot, näppäinten pieni vastus ruumiin reunaan ja siitä sisään. Tilan ottaminen on sosiaalisesti herkkä tilanne, sillä se nostaa esille val-

ta-asemia. Usein ei katsota sosiaalisesti hyväksyttäväksi, jos yksi ihminen ottaa tilanteessa muita enemmän tilaa, fyysisesti tai henkisesti. Tilan ottamisen näkökulmasta olisi olennaista myös käsitellä, kuinka esine tulee olemassaolevaksi, toimii ja poistuu. Kuinka nämä tapahtumat ovat pitkälle riippuvaisia siitä, millaiseksi ihminen on kehittänyt suhdettaan materiaaleihin, tilanteisiin, tapoihin ja aikaan, joissa esine on läsnä.

Tutkimuskysymykseeni liittyvää materiaalia on samaan aikaan paljon ja vähän. Erilaisia uusmaterialistisia ajatuksia julkaistaan kiihtyvään tahtiin ja ajatukset ovat vahvasti esillä myös taidemaailmassa. Suuntaansa hakevaa, uudeksi tituleerattua ajattelu- ja toimintatapaa on vaikea hahmottaa. Tuulet tuntuvat olevan sekaisin niin innostuksesta kuin huolesta. Olen jatkuvasti kyseenalaistanut omaa tarvettani osallistua keskusteluun, sillä jo muiden toimesta ajatuksia ja kokeiluja syntyy valtavalla tahdilla. Mitä voin lisätä keskusteluun, joka joka tapauksessa toistaa ikuista myötätunnon ja arvostamisen ajatusta taiteissa, tieteissä ja uskonnossa? Osittain ehkä ajattomuuden takia. Jos kohtelen asiaa tämän ajan ilmiönä, koen, että yleinen ilmapiiri ja varsinkin useasti taide esittää tilanteen ensisijaisesti ”luontosuhteen” korjaamisena ja sen vahvistamisprojektina. Modernille ihmiselle on ollut tapana lähteä hakemaan rauhaa ja lepoa luonnosta: maaseudulta, metsästä, ja erityisesti, pois rakennetusta ympäristöstä. Timo Kalanti tiivistää: ”Henry Ford ei halunnut muistaa auton teollista alkuperää, kun hän puhui romanttisen mytologian äänellä: kaupunkien ongelmat ratkaistaisiin lähtemällä niistä pois – autolla”. (Kalanti 2009, 209.) Ihminen näyttää yhä lähtevän esineitensä pakoon esineidensä avulla. Ihminen ei katso esineitään kohti.

Voidaan nähdä, että koskemattomasta ympäristöstä voi helposti aistia kaiken käsittämättömyys ja selittämättömyyden kokemuksista kumpuaava ei-ihmisen arvostus. Koskematon ympäristö vaikuttaa usein herättävän vahvaa empaatiata. Vaikka esineen valmistusprosessiin liittyy ihmisen intentiot ja kulttuuriset merkitykset päälleliimataan esineeseen, ei tilanteesta voi johtaa ajatusta, että esine aineena ja ei-ihmisenä olisi maallisempi tai selitettävämpi kuin aarniometsän sienipopulaatiot, soiden pohjassa lepäävät tuhatvuotiset puut, jääkauden aikana muovautu-

neet maan muodostelmat tai ajattomasti muotojaan hakevat pilvet. Myös esineitä voi katsoa ja kohdata tarkkuudella. Kaikesta teorettisoinnista huolimatta tilanne jää vielä oudoksi, mitä ei mielestäni tule tulkita huonona asiana. Lambros Malafouris kuvailee tätä kulttuurillemme vielä selittämätöntä suhdetta: ”jos haluaa ymmärtää aineellisten asioiden sosiaalista ja kognitiivista elämää on järkevämpää ja rakentavampaa kohdella aineellisia asioita toimijoina (ja olla väärässä) kuin kieltää niiden toimijuus (ja olla väärässä).” (Malafouris 2013, 136.) Jatkan työskentelyä näillä ajatuksilla, hieman sanattomampana, taiteellisessa opinnäytetyössäni.

Tämä teksti on syntynyt vuorovaikutuksessa seuraavien asioiden kanssa: painettujen kirjojen artikkeleiden, sähkömetabolistisen tietokoneen, eri serveriruumiiden uumenien, hakukoneihin näppäilyjen, sähköpostiin lähetettyjen suositusten, mustesuihku-, fast quality -tulostettujen tekstien, kokonaisten kirjojen omasta, kirjaston, toisen hyllystä, pinosta, nurkasta, ihmisten kotien, julkisten tilojen, tuolien pöytien äärellä, vesilämmöllä lämmitettyjen tilojen, kompostilämmöllä lämmitetyn tilan, tietokoneen kanssa monessa monessa paikassa, vaaran laella, joen varrella, Suomessa, Liettuassa, eri internetin puheluohjelmien kanssa. Sormet tuntevat muoviset standardijärjestellyt merkit, tulevat silmien nähtäväksi ruudulle, sormet näppäilevät laiskuuttaan tai kiirettään virheitä, välillä korjattu, toisen napin ja sormen yhteistyöllä. Dataa siivottu ilman sotkua. Järjestelen huonetta, pöytää, pyyhin pölyä, pesen rätiin, pöly menee viemäriin, tietämättömään, vesi tulee takaisin, pölykin, poistetut tekstinpätkät, sanat, kirjaimet häviävät, mutta sähkö jatkaa virtausta, sähkö täyttää aukon. Ilman sinua sinua x 100 000 en olisi mitään.

LÄHTEET

- Fiske, J. (1992) Merkkien kieli: johdatus viestinnän tutkimiseen. Tampere: Vastapaino.
- Ihde, D. (2004) A Phenomenology of Technics. Teoksessa David M. Kaplan (eds.) Readings in the philosophy of technology. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 137–160.
- Joensuun Yliopiston täydennyskoulutuskeskus, VAVA-hanke (2006) Mitä sosiaalinen vuorovaikutus on? Viitattu 26.10.2016. <http://wanda.uef.fi/tkk/projektit/vava/cdrom4/Sosiaalinen%20vuorovaikutus/mit%E4%20sosiaalinen%20vuorovaikutus%20on.pdf>.
- Kalanti, T. (2009) Ruumis ja rauta, esseitä esineiden sosiaalisuudesta. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kaplan, D.M. (2004) Readings in the philosophy of technology. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2010) Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.
- Louisiana Channel (2016) Louisiana Channelin virallisella youtube-sivustolla. Katsottu 16.10.2016. <https://www.youtube.com/watch?v=F2uOntfdr0o>.
- Lummaa, K. (2014) Antroposeeni ja objektien ekologia. Teoksessa Karoliina Lummaa & Lea Rojola (toim.) Posthumanismi. Turku: Eetos, 268–288.
- Lähteenoksa, M. (2016) Objektifilia – merkitykselliset suhteet esine- ja symboli maailman kanssa. Autismi-lehdessä 3/2016. Helsinki, Autismi- ja Aspergerliitto ry, 28–30.
- Malafouris, L. (2013): How things shape the mind: a theory of material engagement. Cambridge, MA: Massachusetts Institute of Technology, MIT Press.
- Magnus, R. (2012) How did man become unaddressed. Teoksessa Timo Maran & Kati Lindström & Riin Magnus & Morten TÖnnessen (eds.): Semiotics in the Wild. Essays in Honour of Kalevi Kull on the Occasion of His 60th Birthday. Tartu: University of Tartu Press, 157–164.
- Married to the Eiffer Tower (2008) Piotrowska, A. Blink films.
- Pelo, M. (2011) Yliarvostetaanko sosiaalisuutta? Yle Akuutti. Viitattu 9.10.2016. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2011/03/04/yliarvostetaanko-sosiaalisuutta>
- Serenella, I. & Oppermann, S. (2012) Material Ecocriticism: Materiality, Agency, and Models of Narrativity. Ecozon@-julkaisussa, 75–91.
- Siukonen, J. (2011) Vasara ja hiljaisuus: lyhyt johdatus työkalujen historiaan. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Sivujen 10–11 ja 30–31 lähteet

¹ Autismiopetus. Sosiaalisen kanssakäymisen ongelmat. Viitattu 14.11.2016.
<https://autismiopetus.wikispaces.com/Sosiaalisen+kanssak%C3%A4ymisen+ongelmat>

² Tampereen aikuiskoulutuskeskus (2012) Ennakoiva ohjaus työelämässä – Työelämän sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot. Viitattu 14.11.2016
https://www.takk.fi/fileadmin/user_upload/pdf/hankkeet_pdf/ENO_Kasikirja_010212.pdf

³ Keltikangas-Järvinen L. (2010) Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY, 20.

⁴ Keltikangas-Järvinen L. (2010) Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY, 60.

⁵ Kalliomaan koulu. Sosiaalisten taitojen vaikeudet. Viitattu 14.11.2016
<http://kalliomaa.net/opas/sosiaalisten-taitojen-vaikeudet.html>

⁶ Keltikangas-Järvinen L. (2010) Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY, 102–103.

⁷ Keltikangas-Järvinen L. (2010) Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY, 24.

⁸ Keltikangas-Järvinen L. (2010) Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY, 25.